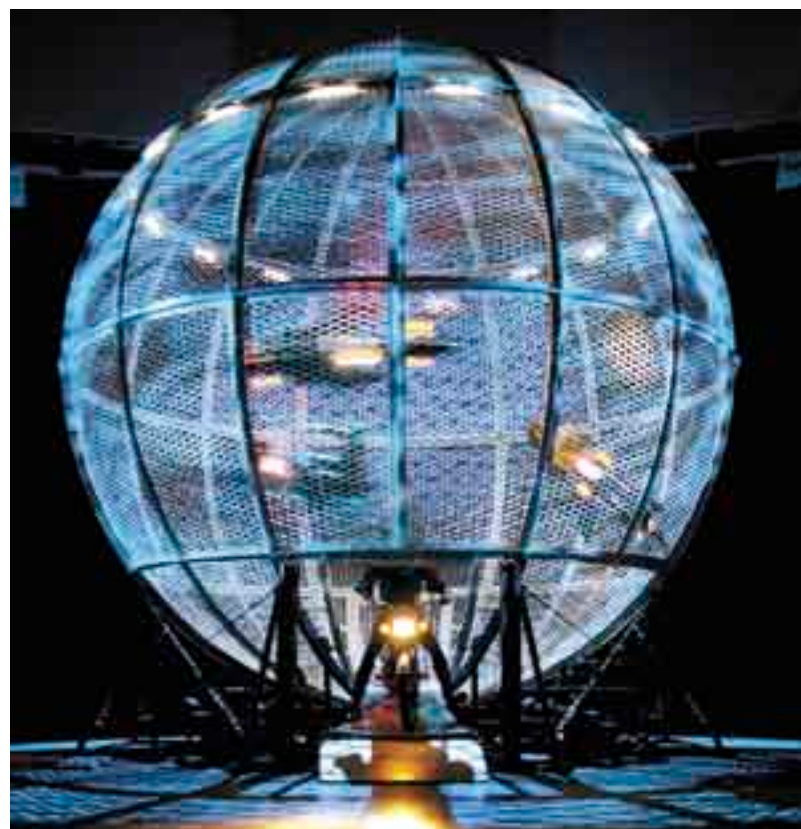

Plesna predstava na Zahodnem jezeru obuja staro legendo. (Cveta Potočnik)

Krogla z drvečimi motoristi (Cveta Potočnik)

Kitajski odri: tradicionalna umetnost, podprta s sodobno tehniko

Srečanja s kitajskimi akrobati, cirkusanti, plesalci in igralci

CVETA POTOČNIK

Na svetovni razstavi EXPO, ki bo na temo Boljše mesto, boljše življenje do konca oktobra odprta v Šanghaju, spremlja predstavitev naprednih tehnoloških rešitev za urbana območja pester program kulturnih in etnografskih prireditev. Poudarek je na predstavitvi kitajske kulturne dediščine ter posebnosti posameznih pokrajin in območij. Kitajska ima seveda glede na svoje razsežnosti in 56 etničnih skupnosti zelo raznoliko in bogato kulturno dediščino.

Organizatorji so v spremljajoči kulturni program svetovne razstave uvrstili tradicionalne kitajske operne, gledališke, baletne in glasbene predstave, prikaz ceremonije čaja pa vrhunske predstave akrobatskih in borilnih veščin, prikaz izdelovanja porcelana in svile. Kitajci tovrstne kulturne dediščine seveda ne kažejo le obiskovalcem svetovne razstave, tudi sicer je veliko gledališč, oper, starih čajnic in cirkuško-zabaviških središč, v katerih uprizarjajo najrazličnejše scenske dogodke.

Potovanje skozi čas

V šanghajskem Cirkuškem mestu že nekaj let uprizarjajo akrobatsko predstavo ERA - Presečišče časa. Multimedijška predstava povezuje tradicionalne kitajske cirkuške veščine s sodobnimi tehnologijami, čas preteklosti s sedanjostjo in prihodnostjo. Gre za prvo produkcijo na Kitajskem, ki so jo skupaj postavili vrhunski kitajski akrobati, žonglerji, glasbeniki in plesalci na eni strani ter na drugi priznana kanadska produkcijska ekipa z režiserjem Erikom Villeneuvom na čelu. Predstava odseva razvoj kitajske civilizacije, v njej se pojavijo tako tradicionalna glasbila in starodavni kompas kot šanghajski hitri vlak Maglev, akrobatski elementi iz časov dinastije Han in mojstrsko žongliranje s težko porcelanasto vazo. Po besedah ustvarjalcev predstave jim je v ERI uspelo povezati v skladno celoto izjemno discipliniranost kitajskih umetnikov in akrobatov, ki v izvedbi posameznih točk vselej stremijo k teh-

nični popolnosti, in pristop kanadskega režiserja, ki je te vrhunske izvajalce z mnogimi vajami naučil pokazati tudi čustva, sproščenost in komunicirati z gledalci. V povsem zasedeni dvorani nas predstava od prve do zadnje minute drži v napetosti, ples s svilenimi trakovi je hkrati ljubezenska zgodba, na visokem, vrtečem se kolesu življenja akrobati med dolgimi skoki lovijo ravnotežje, izredno gibčna dekleta s svojimi telesi oblikujejo nenavadne kompozicije, vrhunec pa je, ko v dvorano prihrumi osem motorjev. Smrtno nevarna točka. Motoristi eden za drugim zapeljejo v veliko vrtečo se jekleno kroglo in na vsega 50 cm medsebojne razdalje pri hitrosti 80 kilometrov na uro krožijo po njeni notranjosti.

Ples na vodi

Mnoge scenske uprizoritve na Kitajskem črpajo osrednjo zgodbo iz starih legend. Eno najbolj presenetljivih tovrstnih predstav uprizarjajo ob toplih večerih na Zahodnem jezeru v mestu Hangzhou. Slikovito naravno kuliso je priznani kitajski filmski režiser Zhang Yimou, ki je režiral tudi otvoritveno slovesnost na olimpijskih igrah v Pekingu, uporabil za prizorišče plesno-glasbene predstave na vodi Impresija Zahodnega jezera. Ko se doobra znoči in gledalci najprej nekaj minut sedijo v popolni temi, močni reflektorji osvetlijo jezersko gladino, po kateri proti njim počasi hodi glavna junakinja v belem kimonu, upodablja lik iz vsakemu Kitajcu poznane ljubezenske legende o beli kači. Zdi se, da hodi po vodi. Do nje počasi pridrsi čoln njenega ljubimca Xu Xiana. Desetine plesalcev se na vodi zgrinjajo v kompozicijo cvetočih lotosov, pravzaprav plešejo na odru, ki je nameščen tri centimetre pod jezersko gladino. Glasba japonskega skladatelja Maturija Kitara, petje popularne kitajske pevke Zhang Liangying, vodni in svetlobni efekti ter izjemni plesalci - ko se vse to zlije v celoto, postane zahodnojezerska impresija izjemno doživetje.

Menjavanje svilenih obrazov

Najstarejša oblika opere na Kitajskem je Kunqu opera, njeni začetki pa segajo v čas dinastije Yuan, to je v 13. stoletje. Iz nje so se razvile vse znane vrste kitajske opere, tudi danes najbolj znani pekinška in sečuanska. Slednja je raz-

širjena v jugozahodni kitajski pokrajini Sečuan s prestolnico Chengdu. Po eni strani je Chengdu znan kot območje z izjemno malo sončnimi dnevi, zato so prebivalci tudi razmeroma majhni, po drugi strani pa domačini pravijo, da je pri njih življenjski ritem veliko bolj umirjen, celo uživaški, povsem drugačen torej kot v poslovnih središčih Peking in Šanghaj. To se odraža tudi v sečuanski operi, za katero so značilni živahno, humorja polno pripovedovanje, petje, akrobacije, požiralci ognja, klovni in senčne lutke, predvsem pa bi-anlian ali menjavanje obraza. V Chengduju je zelo obiskana zabavišna četrt Jinli, polna nakupovalnih ulic, restavracij, gledališč in čajnic. Čajnice so središče družabnega in nočnega življenja, v njih se ne le pije čaj in sprošča, v njih se sprti ljudje pogosto srečajo z medijatorji in s tudi operno prizorišče. V več kot sto let stari čajnici Shu Feng Ya Yun, ki je bila nekoč središče taoističnega templja, nam najprej postrežejo s čajem, lahko pa tudi opazujemo, kako se igralci pripravljajo na predstavo. Največ pozornosti posvetijo ličenju obraza oziroma nanašanju raznobarnih svilenih mask, ki jih kasneje med predstavo izjemno hitro eno za drugo menjavajo, kako to naredijo, pa nevede oko ne opazi. V manj kot 20 sekundah lahko dobro izurjen igralec pokaže več kot deset obrazov: od modrega prek rdečega, rumenega in črnega do zlatega in rjavega. Vsaka maska izraža drugo čustvo - od straha, napetosti, veselja do poguma in obupa. Igralce bodisi dvigne roko, zamahne z rokavom ali strese z glavo in že njegov obraz spremeni barvo in izraz. Skrivnost tehnike in umetnosti menjave obraza se med igralci sečuanske opere prenaša iz roda in rod, dandanes pa jo menda obvlada le še kakih 200 igralcev.

Obujanje umetnosti dinastije Tang

To, kar je za Chengdu sečuanska opera, so za nekdanjo kitajsko prestolnico Xian z več kot tritisočletno zgodovino (znan je zlasti po najdbi tisočerih vojakov iz terakote) glasbene in plesne predstave, zasnovane na bogati umetnosti dinastije Tang iz obdobja od 7. do 10. stoletja. Cesarji te dinastije so bili zelo dovtetni za zunanje vplive in v njihovem času so se v osrednji Kitajski ustalili mnogi instrumenti, glasbene in

Elegantne plesalke v Palači dinastije Tang (Cveta Potočnik)

Zeleno svileno masko igralec neopazno nadomesti z vedno novo. (Cveta Potočnik)

Vratolomni skoki na vrtečem se kolesu (Cveta Potočnik)

plesne zvrsti, slikarske tehnike in tudi kulinarčni vplivi manjših etničnih skupin iz zahodne Azije. Umetniška dediščina dinastije Tang je šla že skoraj povsem v pozabo, dokler je niso na osnovi zgodovinskih dokumentov, slik in zapiskov začeli v začetku osemdesetih let sistematično obujati. Zdaj je v osem milijonskem Xianu veliko gledališč, ki uprizarjajo na tradiciji zasnovane glasbene in plesne predstave, vendar vse niso na najvišji ravni. V Palači dinastije Tang domuje ansambel province Zhaanxi, ki je tradicijo tudi začel obujati, zato mu je mogoče tudi najbolj zaupati. Začetek predstave najavijo bobni in zvonovi, kot so nekoč zadeloni v čast cesarju, sledi ples deklet,

oblečenih v obleke iz belega ramija z zelo dolgimi rokavi, s katerimi izvajajo nadvse elegantne gibe, pa ples v maskah, ki so ga pred več kot dva tisoč leti uprizarjali za odganjanje zlih duhov. Najbolj barvit in eleganten je ples mavričnega krila, ki ga graciozno izvajajo izbrane lepote v barvitih zelenih kostumih iz svile, zasnovala pa ga je pred stoletji Yang Yuhuan, ena najlepših žensk v času sedmega vladarja dinastije Tang. Zlasti v mestih, ki privabljajo največ turistov, turistični vodiči spretno vključujejo v turistične programe ogleda raznolikih predstav in priznati je treba, da jih je veliko tako prvovrstnih, da bi bilo škoda ne videti jih, če obiščemo Kitajsko.